

V R T E C.

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 5.

V Ljubljani 1. maja 1887.

Leto XVII.

Cveticam.

Vé, ljube cvetice,
Vzbudite se nam,
Ko vzpomlad preljuba
Prihaja spet k vam.

Z imenom vas kliče, —
Ne spite odsléj!
Vijolice, zvončke
Pozivlje najprēj.

Marjetice bele
Se tudi vzbudé,
In šmarnice ž njimi —
Kakó so lepé!

Trocentice tudi
Pokázite cvét.
In tulpe ponosne —
O, lep je tá svét!

Ant. Funtek.

Skrinja mirú in sprave.

Ozka dolina leži med visokima gorama. Na zahodnej strani moli skoraj naopično siva skalna stena, ki le tu in tam kaže kako zeleno liso, porasteno z nizko travo. Na vrhu gorostasnega pečevja se širi pusta goščava, kder raste vsakovrstno grmičevje vse navskriž, kakor bi človeška noga še nikdar ne prestopila tega kraja. Le kaka ptica ujéda prileti časih s težkimi peroti preko štrlečé čeri, a milobnega petja drobne ptice pevke ni slišati tù nikdar. Tam v skalovitem prepadu se vije kakor dolga bela kača mrzel studenec, čegar votlo bobnenje in šumenje nekako otožno moti sveto tihoto. Tu in tam se razprši bistra vodica ob ostrem robovji na sto in sto delcev, da se potem zopet združi v jeden močen tók.

Neštevilni vreli so jedini skrivnostni peveci, ki med sivimi skalami in zelenim mahom pripovedujejo in prisluškovajo svoje gorske pravljice. Le redko kje pozdravlja kaka samotna cvetica žuboreče valčke, katerih srebrno peneča se vodica je tako čista in bistra, kakor pobožna in nedolžna dušica.

Vzhodno dolinsko stran oklepajo visoki gorski slemeni s plešastimi, sivimi vrhovi, kamor je le svetlim solučnim in mesečnim žarkom pristop mogoč, kder se časih stemi in pogubonosni oblaki zberó, da usujejo grozno nevihto na zemljo.

Siromaštvo in nepristopnost soteske ima le za malo koč prostora, pa tudi v teh se reže kruh, črn kakor črnilo, zelo pičlo, ker prebivalci živé v vednem boji s pretečimi natornimi silami.

Od severa proti jugu teče skozi dolino potoček, ki se po leti večkrat posuši, a ob nevihtah svoje plitve bregove prestopi in časih revnim vaščanom veliko kvare napravi. Zadnji dve kočici proti jugu stojita si ravno nasproti. Jedna stoji na malem višku par korakov od potoka na levi strani; druga nekoliko večja in lepša na desnem bregu dotika se rečice, ki goni mlinska kolesa. To je Mlinarjeva hiša, a ona manjša, tej nasproti je Dalnikova. Samota in potreba združuje ljudi, da živé skupaj kakor bratje in sestre v miru in ljubezni.

Takó je bilo tudi z Mlinarjem in Dalnikom, odkar je stala vas; ali h kratki se je vse izpremenilo.

Stari Martin Dalnik in žena njegova Neža sta imela hčer Angelo, ki je bila kakih devetnajst let stara. Da - si je bila ta družinica v vsej vasi skoraj najubožnejša, preživela se je vender vedno pošteno in je živela z vsemi sosedi v lepem miru. Mlinar Florijan, čegar žena Marjeta je tri leta poprej umrla, imel je sina Lenarta, ki je vže zvršil dvajseto leto. Oba skupaj sta gospodarila modro in previdno. Ta hiša je bila v vsej vasi za župnikovo najlepša in najimovitejša.

Vmes mej obema hišama je bilo majheno zidano znamenje, v katerem je stal lesen, da - si neumeteljno izdelan, a vender čestitljiv kip Marije brez madeža spočete. Pobožni romarji so tu radi počivali in odmolili par očenašev. Tudi vaščani so se zbirali pogosto na tem kraju k skupnej molitvi. Vsako leto meseca majnika ste obe hiši venčali nebeško kraljico. Vzlasti si je Angela mnogo prizadejala, da bi kolikor mogoče odičila krasno podobo. Najlepše pa jo je nakitila zadnji dan cvetočega majnika, ko se je za njó praznoval dvojni god: Naše ljube Gospé in njene patrone svete Angele.

Bilo je meseca majnika.

Mlinar in Dalnik gresta nekega nedeljskega popóludne skupaj v cerkev k Šmarnicam. Po opravi se podasta v krčmo, da si odpočijeta nekoliko težavnega dela. Domóv grede govorita o tem in ónem; slednjič nanese govor na Šmarnice in domačo kapelico. Dalnik nastavi vprašanje, čegava je ta kapelica pravo za pravo. On sam trdi, da je bolj njegova last nego li Mlinarjeva, ker jo Angela lepša in oskrbuje. Brez nje, pravi, bila bi kapelica sama sebi prepuščena ter bi polagoma tudi popolnem razpala. Stari Mlinar se odločno protivi takim trditvam, dokazujoč, da stoji znamenje na njegovej zemlji in da je torej njegova svojina. Sklicuje se tudi na to, da le on kupuje ólje, ki gori pred Marijino podobo.

Nobeden noče odjenjati od svoje trditve. Beseda prinese besedo in prepis se začne.

„Olja pa tudi jaz lahko kupim,“ pravi Martin ježno.

„Kaj boš ti . . . berač! kupi si raje kruha,“ odgovori Florijan zaničljivo.

„Takó, ti očitaš meni beraštvo? Glej, da ne postaneš sam večji berač nego sem jaz. Napuh se vselej kaznuje. Z našim prijateljstvom je pa zdaj pri kraji, Florijan!“

„Bodi! Jaz lahko živim brez tebe.“

„In jaz tudi brez tebe!“

„Dobro; potem ne izgubiva ničesar.“

To rekši gresta narazen niti da bi si še jedenkrat pogledala v lice. Ako mej dvema družinama, ki sta do sih dob živeli med seboj v ljubezni, preneha mir, je to ravno takó, kakor bi ugasnilo solnce in bi pokopali prijateljstvo. In takó je tudi bilo.

Zaničljivo in ježno sta se gledala soseda in se drug drugega izogibala, kder koli sta le mogla. Dozdaj sta drug drugemu pomagala pri delu in v potrebah sploh, a od sih dob je raje vsak prebijal pomanjkanje nego da bi privoščil bližnjemu samó jedno dobro besedo.

Pobožna Angela in njena mati Neža niste imeli ónega srda, kakor Martin, in ste radi govorili z Lenartom, ki se tudi ni mnogo brigal za očetovo trmoglavost. Vsi trije so se tolažili, misleč: „Morda bode kmalu drugače. Ako ljubi Bog hoče, sprijaznila se bodeta tudi očeta.“

Veseli majnik se je bližal koncu. V predvečer zadnjega dne je sedela Angela pred kapelico in pletla vence, da ovenča ž njimi „svojo Gospó“, kakor je rada večkrat rekla. Mati Neža jej je pri delu nekoliko pomagala. Mlinarja Florijana ni bilo nikjer videti a Lenart je prinesel dva lepa šopka cvetie in ju dal Angeli, da ju povije v vence.

„Mati,“ nagovori Mlinarjev sin Nežo, „jaz mislim, da Mati Božja nima menda ničesar s sovraštvom med nami?“

„Takó je!“ odgovori Neža. „Pri nebeškej kraljici moramo vsi v miru živeti med seboj.“

Lenart poklekne pred oltarček in zmoli očenaš; potem se molče vrne. Mati Neža pa ga skrivaj pokropi z blagoslovljeno vodo, ki je bila v kropilniku.

Prihodnji dan je bil neizrečeno lep. Dopóldne je bila maša v župnej (farnej) cerkvi. Mnogo ljudstva se je zbralo počastit „Našo ljubo Gospó presvetega Srca“ in se poslovit od prijaznih Šmarnic za jedno leto. Po končanej službi božjej se je podala Angela z materjo naravnost domóv, kjer je ostal oče kot váruh. Mlinar pa je rekel sinu, da ima v bližnjej vasi nekaj opraviti in da se bode še le zvečer povrnil, zato naj on čuva hišo.

Preteklo je póldne. Nikoli še ni solnce takó zelo pripekalo kakor danes. Nobena sapica ne ohladi vročega zraka, trava se suši, in listje na drevesih véne.

„Danes nam pa bodi sam Bog milostiv in Marija Devica!“ pravi Martin, med durmi stoječ, svojeji ženi Neži. „Poglej, kako se vzdigujejo tam nad goro preteči oblaki, črni so in temnosivi; danes nas lahko kaj hudega doletí, ako nas vsemogočni Bog ne obvaruje.“

„Bog je doberljiv. On bode vže takó storil, kakor se njemu dobro zdi,“ odgovori Neža plaho gledajoč k nebu.

„Ljuba Mati Božja nas váruj zléga,“ pristavi Angela stopivši iz sobe. „Meni je tako težko pri srci. Kaj neki to pomeni?“

„Meni tudi nekaj sreč teži,“ vzdihne oče. „Sovraštvo s sosedom mi ne dá pokoja.“

„Spravi se torej ž njim in ne jézi Boga s svojo trmoglavostjo,“ prosi ga žena.

V tem trenutku razsvetli ognjenožaren blisk vse nebó, da človeku kar vid jemlje. Ob jednom zagrmí, da se zemlja strese pod nogami. „Bog in sveti križ božji,“ zakličejo vsi trije h krati. Močan veter potegne in dež se vlije kakor iz škafa. Martin zaloputne s silo vežna vrata, da ne more vihar v vežo. Neža hiti prižigat sveti ogenj, oče in hči pa poklekne v sobi pred sveto razpelo in molita, da bi Bog ne raztegnil svoje mogočne roke in ne udaril s svojo težko šibo.

Zunaj vihrá nevihta z gróžno silo. Več ne razsvetljujejo posamezni bliski temnega neba, temveč vse obzorje podobno je velikej gorečej ravnini. Vmes se meša votlo gromenje in bobnenje nevihte. S tem groznim vriščem in piščem se borí šumenje deročih potokov in hudournikov, ki so nenadoma postali velike reke, da ubogih prebivalcev ni več toliko gróza bliskov in gromov, temveč mnogo bolj naraščajočih vodá, ki hité v burnih valovih po hribu nizdolu.

„Za božjo voljo, Martin, poglej, kakó stopa voda čez bregove in dere čez travnike,“ kliče Neža v obupnosti roki vijoč.

„In kakó nevihta še vedno močnejše razsaja,“ pristavi mož, gledajoč z mračnim očesom na goro. „Do zdaj sicer nismo bili bogati, in — ako se nas Bog ne usmili — v jednej uri smo berači.“

Grózen ropót in polóm! Dalnikov hlevček so izpodkopali močni valovi, da se je zgruzil v kalno vodovje. Obupno kličeč odpré Angela okno in upije: „Bog pomagaj, naša kozica, naša Liska! Glejte, kakó jo valovi nesó in premetavajo sem in tjà. Nič si ne more pomagati . . . izginila je v valovih.“

Polomljeno tramovje se drví naprej, dokler se ob znamenji Matere Božje ne ustavi. Kapelica, katero je voda okrog in okrog obdajala in jo vže malo ne izpodkopala, zmajé se; še par trenutkov in malo svetišče se ruši in zgine pod valovi. Grózen krik zaženó vsi trije v Dalnikovej hiši.

„Oče, mati,“ ihtí Angela roki vijoč; „Mati Božja nas zapušča. Glejte, tam plava sveta podoba — zginila je zopet. Bog te čuvaj, ti moje zadnje veselje, ti moja zadnja tolažba!“

Voda je toliko narasla, da je vže pridrla v Dalnikovo vežo. Prestrašeni hité vsi trije v gorenje nadstropje.

„Ako se hiša podré, daj nam Bog srečno smrt,“ pravi Martin in stopi k oknu. „Bog pomagaj, Mlinarjeva hiša tam doli je zgubljena! Voda je udarila vže skozi razbita okna; zidovje se že majé . . .“

Mati in hči zaženetá znova glasen jok.

„Hitímo, hitímo, da rešimo Lenarta,“ upije Angela. „Utonil bo!“

„Nemogoče je,“ odgovori oče počasi. „Kdor bi zdaj skušal doli priti, našel bi sam smrt v valovih.“

„Pomagaj torej Ti, o Bog, v svetih nebesih!“ vikne Angela in si pokrije obraz z zastorom.

Še jedna grôzna viharna ura!

Jeza razsajajoče nevihte se poleže, oblaki se razdelé, in pomilovalen žarek zlatega solnea pozdravi zemljo in pogleda kraj britkosti in žalosti.

Voda vidno sahne, a vedno se še porivajo valovi preko peska, blata in kamenja, pod katerim leži pokončano zasuto delo, imetje in upanje pridnih, delavnih ljudi.

Dalniki se pririnejo po stopnicah v spodnje nadstropje in pridejo plazeč se preko naplavljenega peščevja na prosto. Na zadnji strani je hiša malone do vrha zasuta in od podrtega hleva stoji le še jedna stena. Drevje pa je deloma polomljeno, deloma globoko v pesek zakopano.

Grôzen je pogled na mlin. Na pol zakopan, na pol porušen ni več podoba mirnega človeškega stanovanja. Okna so napolnjena s peskom in z vsakovrstno naplavljenjo šaro. Komaj se je mogel Lenart oteti v podstrešje. Od tod zleze po končanej nevihti na streho in skoči na zemljo. Potrt in vesel hiti potem k sosedu. Molčé in s solzami v očeh si podajo roke.

Noč se vleže na zemljo in bleda luna gleda tako enakomerno in malomarno z jasnega neba, kakor bi jej bile vse nadloge in stiske, ki so zadele to dolino, popolnoma neznane.

„Tam-lè stoji oče!“ zakliče Lenart kažoč na neko podobo v daljavi, ki je stala na peščevji in tožila nad nesrečo, kakor prerok Jeremija na Jeruzalemskih razvalinah.

„Zdaj skuša prehoditi kraj nesreče; jaz mu pohitim naproti, da-si me je strah smrtno utrudil,“ nadaljuje skrbni sin.

„Lenart,“ prosi Martin, „privédi očeta tù sem, v vašej hiši vama ni moči prenočiti.“

„Bog vam poplačaj!“ zakliče mladenič in hiti čez razvaline po krajšem potu očetu naproti. Ta skuša na vsak način priti v svoj mlin; uvidevši pa, da je ves trud zamán, uda se sinu in gre za njim k Dalniku.

S proč obrnenim in temnim obrazom vzprejme Florijan pozdrav.

„Bog nas je ostro obiskal,“ pravi Angela in si zakrije obraz v zastor.

„Zdaj smo berači,“ pristavi Neža.

Nobenega odgovora ni iz ust Mlinarjevih.

„Pomagajmo si sami, in Bog nam bode pomagal,“ opomina Martin.

„Kapelica se je razsula,“ zine stari Florijan kakor v sanjah. „In podoba Matere Božje! Kam je ta prešla?“

„Izvestno se je zdrobila,“ odgovori Angela žalostno in zopet zaihtí.

„Dà, zdrobila se je,“ ponavlja Florijan zamišljeno. „Taka je človeška sreča! Pojdiva!“

„Oče, kam pa?“

„V mlin; domóv!“

„Imenuješ li to čudno podrtino tam doli naš dom?“

„Sosed,“ prosi Martin, „vidva ne moreta priti v mlin. Prenočita pri meni. Jutri poglejta, če se bo dalo iz te razvaline narediti človeško stanovanje ali ne.“

Nevoljno mrmraje se udá prošnjam. Brez vsake zahvale stopi v sobico, katero je ponudil Dalnik Florijanu in njegovemu sinu. Hrane in pijače se niti ne dotakne in prihodnje jutro pri slovesu govori le malo nerazumljivih besed.

Sočutje nad nesrečo privedlo je precejšno število usmiljenih ljudi iz okolice, ki so pomagali pri razkopavanji. Vse je pridno delalo in kopalo, da se hiše ali na novo prezidajo ali samó popravijo. Stari Mlinar se ne dá pregovoriti, da bi še drugo noč spal pri sosedu. Vse moči napnè in dela ves dan kakor živina, da si izkoplje v hiši kotiček, kjer bi mogel prenočiti in reči, da ne potrebuje več pomoči sovražnega sosedu.

Preteče teden dni. Delavci so delali ves dan in praznili sobe. Na večer so malo prenehali in se razšli, samó mlinar in njegov sin sta še neutrudno delala, kajti treba je bilo zadnji kot v sobi očistiti peska. Oba sta le malo govorila, ker oče je bil še vedno jezen in malobeseden; prevzetnim ljudem ni nič hujšega in zoprnišega nego nenadno obožanje.

Lenart se nasloni na lopato, da si nekoliko oddahne in si obriše pot raz čelo.

„Oče, ako pomislim na óni strahoviti dan, zastane mi kri v žilah. Nisem se jokal, ko je voda trgala kos za kosom od našega posestva, ali pri jednem prizoru mi je oko solzilo.“

Stari Florijan pogleda začuden k višku.

„Povej dalje!“

„Saj se še spominata óne kapelice Matere Božje, katere zdaj ni več.“

„Dà, žalibog, valovi so jo razsuli.“

„Pokojna mati Marjeta so večkrat radi tam molili, in tudi vi, oče, ste iskali v mnogih hudih stiskah tam tolažbe in jo tudi dobili.“

„Res je, dragi sin!“

„Glejte, zdaj leži kapelica v razvalinah!“

„V vseh teh prevelikih nadlogah sem vže skoraj pozabil na-njo.“

„Oče, ne jezite se, ako trdim, da nas je Marija zapustila zato . . . zato, ker živite s sosedom v prepiru.“

„To je le tvoja domišljija,“ odgovori oče razdražen.

„Naj je! Pa srce mi je krvavelo, ko sem videl, kako se je kapelica porotala, in kako so umazani valovi sveto podobo sem in tjà metali.“

„Ali ne veš, kam je ta prešla?“ vpraša Mlinar z mehkim glasom.

„Nè, oče, ne vem. Videl sem sicer, kako jo je vrtinec v sé potegnil; pa jaz mislim, da bi se mogla komaj kaka trščica od nje dobiti; saj ni drugače mogoče, ko so vso našo trdno hišo valovi takó omajali.“

„Bila je to res lepa podoba,“ pravi stari zamišljen, da bi nam le blagoslova božjega ne odnesla od hiše.“

„Ne bilo bi čudno,“ vzdihne Lenart, „ako blagoslov božji tam izgine, kder se je vgnezdilo sovraštvo.“

Osorno se ozre oče na sina in pravi: „Ne govori mi o tem!“

„Zdaj je pokazala Marija, da ni ne vaša ne Dalnikova, temveč last vse vasí. Kaznoval je Bog vaš ponós in nama vzel, kar sva imela več, kakor sosed. Berača sva in beraški ponós je najgrši med vsemi.“

Oče ne vé kaj odgovoriti in se poprime zopet dela. Molčé kopljeta dobre četrť ure. Potem pa misli oče, da je za danes vže dosti.

„Pustite naj očistim popolnoma ta kot,“ prosi Lenart. Jaz nisem truden in slutim nekaj veselega.“

Vrata se odpró in Dalnik vstopi.

„Res, prav veselo,“ zamrmra oče in se obrne v drugo stran.

„Florijan, prosim izkaži mi jedno ljubav.“

„Takó, katero?“

„Pred mojo kočó leži velika skala, katero je voda tam pustila. Ne moremo je vsi trije prevaliti. Naj nam pomaga vaš Lenart.“

Zamôlklo odgovori Mlinar: „Meni je vse jedno; jaz mu ne branim, ako hoče iti,“ in pomenljivo pogleda sina. Ta pa noče razumeti očeta in se nasmehne.

„Prav takó, Dalnik, sosed mora pomagati sosedu. Zeló rad vam izpolnim željo. Prosim potrpite malo, da to-le dovršim, precej bode končano.“

Dalnik prime Florijanovo lopato in dela poleg Lenarta.

„Tu mora velik kamen ležati, ker moja lopata ne prodrè skozi.“

„Zatorej odstranimo poprej pesek, ki leži na vrhu,“ odgovori hitro Dalnik, „jaz bodem pomagal.“

Po malem presledku oba glasno zakričita.

„Kaj pa je?“ vpraša stari Mlinar in se približa. Ta dva pa grabita strastno pesek in prst proč in vzdigneta vriskaje — podoba Matere Božje.

Florijan ostrmi in strepeta.

„Oče“, vikne Lenart ves osrečen, „poglejte, kako je podoba cela in neoskrunjena, kakor bi ležala med cveticami in ne med kamenjem.“

„Dà, čudno je to,“ mrmra Florijan. „Sosed, priznati moram, da je podoba vaša last; pa v mojej hiši jo je voda pustila, torej imam tudi jaz neko pravico do nje.“

„Podoba je res moja, zato jo ponesem v svojo hišo domóv,“ zavrne hitro Dalnik. „To je le naključje, da jo je voda sem doli zanesla.“

„In ako bi to ne bilo golo naključje?“ vpraša Lenart resno.

„No, in kaj naj bi družega bilo?“

„Znamenje od zgoraj!“

„In za kaj?“

„Da naj nastane mir!“

Vsi moléé; oba očeta povesita sivi glavi; njiju obraza sta resna.

„Ko bi mogla zdaj podoba govoriti,“ preneha Lenart môlk, „izvestno bi učila mir in spravo.“

„Kapelica se mora novič sezidati, da postavimo vá-njo to častitljivo podobo,“ zakliče Dalnik vneto.

„In jaz pripomorem k zidanji; tudi jaz hočem svoj delež imeti.“

„Imej ga; jaz ti ga pustim, Florijan!“

„Kaj pa, kadar bode kapelica dozidana, ali se bodeta tudi naprej še pisano gledala?“ vpraša Lenart s pikrim povdarkom.

„Nè!“ zakliče Florijan odločno. „Marija je skrinja mirú in sprave; ona hoče mir med nama imeti. Mir naj torej vlada. Kaj misliš ti, Martin?“

„Dà, mir mora biti!“

Podasta si roki in si pogledata odkrito in možko drug drugemu v solzne oči.

Dalnik nese potem podobo domóv v spremstvu Florijana in Lenarta in radostno kliče: „Angela, Neža, zopet smo srečni in bogati: tu vama prinesem nebeško Kraljico nazaj in ž njo novico, da je mir sklenjen med nami.“

„Hvala Ti, Večni! Slava Mariji, ki je naša dobra in zvesta mati!“
vzklikneta obé h krati in hitita naproti.

Preteklo je leto in napočil je zopet zlati majnik. V novejši in večji kapelici stoji bogato nakitena in ovenčana kraljica nebes in zemlje, pred njo pa gori v prekrasnej svetilnici svitla lučica.

Tudi zadnji dan majnika je prišel.

Popoldne vstopi v kapelico Lenart, praznično napravljen; ob desnici mu stopa Angela z rožnim in cvetličnim vencem na glavi. Za tema pridejo v kapelico Florijan, Martin in Neža, vsi z radostnim smehom na lici. Poklekneviši pred oltarček molijo vsi, da bi Bog srečo dal mladima zaročencema in da bi ju čuvala in varovala Marija s svojo mogočno roko.

Slednjič začne Florijan na glas moliti litanije Matere Božje, in ko pride na besede: „Skrinja miru in sprave“ nehoté mu glas zastane. Morda se je spomnil nesreče, ki ga je pred letom doletela, ali pa je mislil, kako so se te besede izpolnile nad njim in nad Dalnikom. Še le po nekolikem presledku so odgovorili ostali štirje: „za nas Boga prosil!“ Izvestno so si tudi ti mislili svoje, ker nevesti in njenej materi so zaigrale solzé v očéh.

J. B.

Pripovedka o jablani.

Ekdaj je živela v jutrovih krajih zapuščena siromašna vdova s tremi še nedoraslimi otroci. Imeli niso drugega premoženja nego na pol podrtu leseno hišico, v katero je ob deževji lilo kakor skozi rešeto. Boléhava mati ni mogla potrebnega živeža preskrbeti ne sebi ne otročičem; malokdaj pa se je pokazal usmiljen človek, ki bi prinesel košček kruha gladnej družinici.

Pred samotno hišico pa je rastla košata jablana, ki je bila vérna priča velikej bédi uboge zapuščene vdove z otroci. Vse to jo močno gane v sočutji do nesrečnih. Na vzpomlad se miločutna jablana vsa preobleče v belo cvetje. Takó nakitena privabi mnogo drobnih ptičic pevk, ki so otroke saj nekoliko kratkočasile in tolažile. V vročem poletju je dobra jablana razgrnila pred hišico hladilno senco, v katerej se je družinica tudi nekoliko okrepčala. Jablana je svoje veje takó lepo razprostrla, da niti jeden solnčnih žarkov ni posijal skozi. Na jesen pa je bilo vse polno lepo rudečih jabolok. Jablana je veje skoraj do tal upognila, da so otroci z ročicami laže segali po zrelih jabolkih.

To je vsevidljivemu Bogu zeló dopalo; jablana se mu je s svojim miločutjem zeló prikupila. V podobi prelepega angela stopi k njej, rekoč: „Še celó ti lesena stvar imaš sočutje do ubogih zapuščenih sirot, zatorej ne bodeš odslej več imela, kakor smrt, bledega, nedišečega cvetja in sadja, nego cvet bodi ti belorudeč in prijetno dehteč, a sad rumenorudeč, močno dehteč in dolgo stanovit. Takó se je tudi zgodilo.

Omeniti je še treba, da je bila jablana po storjenem grehu, ki sta ga storila Adam in Eva v raji, zgubila vse dobre in lepe lastnosti, a zdaj jih je po milosti božjej zopet dobila.

Iz tega se vidi, kako všeč je Bogu, ako pomagamo zapuščenim sirotam.

J. Volkov.

Mej otroki na kmetih.

III.

Kadar pri nas žagajo, takrat je vselej mej otroki pravi semenj. Če tudi je pregnala vzpomlad snežno odejo in vže lezejo prve vzpomladanske cvetice na beli dan, vender je še hladno in mrzlo. Toda otrok to ne zadržuje in dovolj je, da razliva ta preljudi solnček svoje zlaterumene žarke po njihovih bledih obličjih. Kaj pa dà, po mehkih podplatkih srbi malo in mi bi rekli, da zébe v noge, a teh ljubimcev naravnih to ne skrbi ni kratko ni malo. Čevljev-kov še nimajo, da bi je obuli, a če bi je tudi imeli, dejali bi, da jih ne morejo nositi, ker je žuli. Saj res, mlada kožica in trdi čevlji iz kravjine, to ne gre skupaj! Seveda, zvečer je za pečjo mnogo kašljanja in mati se hučujejo,

češ, saj ne bi bilo treba zunaj skakati z bosimi nogami, ali kaj se meni za to mlada glavica, ki zjutraj vže vse pozabi, kar se je godilo prejšnji dan. Zunaj je bil pa vender-le! In ta Nacek, to vam je neugnana stvarica! Tonček in Metka si še dasta kaj reči in dopovedati, a ta Nacek, ta še po noči hodi v mislih tam zunaj okolo hiše. Ravno zadnjič so pravili mati, da je govoril v sanjah s Tončkom in kričal v jedno mer: hujša-sa! hujša-sa! Drugo leto pojde vže v šolo, pa še zmerom mu blodijo po glavi te otročje muhe in mušice.

Le pogledjte je, te poredneže! Vže zopet so ušli materi izza peči! Nekaj časa so se sukali tam okrog hlodov in nosili odžagane „colke“ tjà na kup. Ali otroci se hitro naveličajo! Nacek je vže zasačil tam nekod za drvarnico nekako dolgo desko. Aló! le po njej! Z vso svojo močjo se uprè na svoji šibki nožici in vzdiga debelo desko. Vže jo je vzdignil, a kmalu jo izpusti. Zdaj se začne jeziti nad Tončkom in Metko. — Saj nista za nič! Sam tudi ne morem vsega.

Tonček in Metka pa se mu smejeta. To ga še bolj razjezi. A nazadnje vidi, da s hudo ničesar ne opravi, torej začne z lepo. Jame jima pripovedovati, da se bodo gugali (ujčkali) in kako prijetno da se je gugati. S tem ju pridobi za-sé. Nacek zagrabi še jedenkrat z vso jezo desko na debelejšem konci, Tonček na tanjšem konci, Metka pa drži tudi nekoliko za desko, takó zavoljo lepšega, na sredi. Ali deska je težja, kakor sta si mislila Nacek in Tonček. Nič ne pomaga, na tla jo morata položiti še jedenkrat. Nacek pa se jezi nad Metko, češ, da je ona kriva, ker nič ne drži. In res ni nič držala, a tudi mogla ni — saj je še tako majhna in na sredi je težko držati. Toda Nacek je moral opravičiti svoje dejanje, ker so je od daleč gledali drugi domači, ki so hlóde žagali. In to je tudi nekaj!

Še jedenkrat poprimejo z novo močjo vsi trije. Da-si je bilo več krika, nego li vzdigovanja, vender se jim posreči, da prinesó desko do debelega hlôda, ki je ležal na tleh. A težav še ni bilo pri kraji! Kako spraviti desko na hlôd?

„O-o-rúk! O-o-o-rúk!“ upijejo vsi trije kakor veliki. Šlo je. Tanjši konec je na hlôdu. In zdaj se upró zopet vsi trije v debelejši konec in potiskajo in upijejo na vso moč: ovf! — — In vender! Gugalica je gotova! A preprij je zopet na vrsti: kdo bode prvi? Seveda, Nacek in Tonček zmagata. Metki se potegne obrazek na kisko stran, toda Nacek jo potolaži: „Le nič ne vekcaj, Metka, boš se pa ti še jedenkrat takó dolgo!“

Nacek vzdigne desko, na jednom konci, da je segal drugi konec malo ne do tal. A Tonček sedi vže na deski in upije: „Nacek, vže sedim, le vzdigni me!“ In Nacek potisne svoj konec k tlam ter sede na-nj. Oj, to je bilo veselje! „Hujsasa, hujsasa! Hopsasa, hopsasa!“ — —

Dečka se gugljeta — a vender imata tako resne obraze. Metka pa samó gleda — a smeje se v jedno mer! Čudna ta igra!

A ta Nacek je tudi navihan! Le pogledjte ga, kako pritiska k tlam svoj konec in se smeje. Na drugem konci deske pa sedi Tonček v največjem strahu v višini. Na vso moč pritiska svojo zadnjo oplatico na desko in z ročicama grabi krčevito po njej. Kakor klešče se drži deske in nogi mu vlečeti k tlam z vso silo. Kaj pa še le ta čudni obrazek! Drži se, kakor bi mu kure južino snele, in lasje se mu ježé pod očetovo čepico. Iz ustec pa mu prihaja nekak otožno-obupen glas: „Nè, nè. Na — nacek! Nè!“ In vse nič ne pomaga, Nacek pritiska še vedno s svojim končkom na trdo desko in trdo postavlja nogi na zemljo. In Metka? Še dobro se jej zdi, da je Tonček tako v škripcih, češ: zakaj pa mene nisi pustil naprej! Takó iz srca se smeje in gleda obupnega Tončka, da kar z nogama teptá.

A Tončkovo trpljenje je prenehalo. Na tla se zvalí, kakor je dolg in širok, kakor hitro vzdigne Nacek nekoliko svoj konec. Mislil je prenašlo stopiti na tla — strah ga je takó preplašil — a zgubi ravnotežje in očetova čepica odleti daleč tjá v stran. A tudi Nacku se zgodi nekaj jednakega. Samó da ni takó zviškoma padel kakor Tonček. Jokati se mu ravno ni bilo potreba kakor Tončku, ki se mu je delalo na jok vže, ko je sedel še na deski visoko gori v zraku; a dobro se je še le začel jokati, ko stopi v hišo s solzami, kakor orehi debelimi. Nacek si ni upal precej v hišo. Metka pa je poročala materi, kakó se je vse to zgodilo. In kaj je bilo potem, pa vže sami lahko uganete!

— x —

B—c.

Plemenita žrtva.

red visoko hišo v Parizu je stal visok oder, preobložen s kameni in ljudmi, ki so popravljali hišo. Ker pa stebri pri odru niso bili tako močni, da bi držali toliko težo — začne tramovje pokati in predno si delavci morejo pomagati, zlomi se tramovje in mnogo delavcev je nevarno ranenih. Dva sta se rešila, ker sta se hitro prijela ob latev, ki je pa bila pre-slaba, da bi držala oba. — „Peter,“ zakliče starejši, „jaz imam ženo in otroke — ti si sam . . .“ — „Pravo imaš,“ reče ta, izpusti latev, pade in — obleži mrtev.

J. M.

— x —

Pisma mlademu prijatelju.

XVII.

Dragi!

tistih petdesetih letih se je porodilo še neko društvo, ki je štejejo mej najlepše cvetke na slovenskem literarnem polji. Zaslužni vladika A. M. Slomšek je ustanovil namreč 1851. l. z nekaterimi slovenskimi rodoljubi v Celovci „društvo sv. Mohorja“, ki bi izdajalo tolikanj potrebne nabožne in poučne knjige za priprosti slovenski narod. In res je razposlalo to društvo od 1852. do 1859. l. nad dvajset dobrih slovenskih knjig razne nabožne in ukovite vsebine mej svoje ude. A od 800 udov prvega leta vže ni štelо društvo koncem te svoje prve dōbe niti 300 udov. Leta 1859. pa se je društvo prestrojilo in prestavilo na cerkvena tla (bratovščina). Kot taka „družba sv. Mohorja“ deluje od 1860. l. naprej še danes. In od tega leta dalje se je začelo pravo življenje in vsestransko delovanje te prekristne družbe in je imelo čez osem let (1868) vže nad 10.000 udov, a danes jih šteje nad 30.000. Za boren zlat (goldinar) pošilja vsako leto svojim udom po šest lepих knjig raznovrstne vsebine za bolj priprosti narod: poučne koledarje, mikavne povesti (Slovenske večernice, 40. zvezek), ukovite knjige in sestavke iz zgodovine, naravoslovja, kmetijstva, gospodarstva, sadjarstva, vinarstva, ži-vinarstva itd. in razne molitvenike pa tudi druga dela lepe pobožne vsebine. Ta družba je uplivala najbolje na izobrazbo, pouk in probujenje našega priprostega (kmeetskega) naroda in še upliva in kako priznanje uživa, priča nam najbolje ogromno število naročnikov. „Družba sv. Mohorja“, ki se še vedno bolje in lepše razevita, je najkrepkejša in vsestransko najbolj razšir-jeno književno društvo slovensko ter ponosno priča, kako napreduje in se zaveda nadarjeno, a nekđaj takó zanemarjeno in tlačeno ljudstvo slovensko. Celó véliki narodi se ne morejo ponašati z družbo jednake vrste in jednakega poména.

Tako sva pregledala površno vsestranski književni preporod in razvoj slovenski v tistih burnih petdesetih letih. Toda to je bila samó mala iskrica, ki se je unela v dobrih slovenskih srcih rodoljubnih mož, vzbudivših se po „Novicah“ in po tistem usode polnem osemindširidesetem letu. A tudi ta iskrica, mala a močna, ki je tako lepo vzplamtela, morala je položiti svojo mlado glavico tja, kjer jo je imela prej, in spati nadalje spanje dremajočega. Neprijazna politična sapa vladnega absolutizma je dušila tja do šestdesetega leta vsestranski živelj slovenski. Časopisi so zastali, kar jih je porodilo 48. leto, kakor veš; samó „Novice“, „Danica“ in „Prijatelj“ so pripravljali pot poznejšej dōbi. Tudi „društvo sv. Mohorja“ komaj ustanovljeno, jelo je pešati, kakor sem zgoraj omenil. Pač je poskusil Janežič zopet z izdavo leposlovnega lista (Glasnik slovenskega slovstva 1854), a prišel je samo prvi zvezek na dan. Toda iskrica, ki so jo ukresali 1848. l. z mladostno navdušenostjo, ni ugasnila popolnoma; samó tlela je in ko se je zopet unela, postala je iskra in iz iskre plamen, ki je objel in preporodil in še preraja vsestranski razvoj slovenskega naroda. In to je najnovejša dōba slovenske literarne, kulturne in politične

zgodovine od 1860. leta sèm, kar je zopet proglasil naš cesar Fran Josip I. z oktobersko diplomo cesarstvo za ustavno državo. Ali o tem morda pozneje.

Oglejva si poprej še nekoliko delovanje moža, krog katerega se suče več ali manje ves slovenski književni svet od 1850. do 1870. leta.

Anton Janežič je zagledal luč svetá v Lešah v Rožnej dolini na Koroškem 1828. l. Hodil je v šolo v domačej župi sv. Jakoba, šel v Celovec v 3. razred, kjer dovrši 1848. l. osmo šolo ter začne učiti slov. jezika gimnazijce, pa tudi uradnike in pravnike, pozneje pa tudi realce. Leta 1853. začne učiti na realki zgodovino in zemljepisje, slovenščino in nemščino, pozneje pa samó zadnja dva predmeta, na gimnaziji pa slovenščino od 1849. do 1866. l. Umrl je 16. septembra 1869. l. po prehudih dušnih naporih.

Vže 1849. l. izdá kratko slovensko slovníčico za Nemce (spisal jo je še kot gimnazijec), katero pa je vedno popravljaj in popolnoval ter je izšla 1854. l. vsa predelana, uvela se je v šole in je doživela 1875. l. vže deveti natis (Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch). — 1854. l. je dal v déžél tudi slovensko slovnico (s kratkim pregledom slov. slovstva ter z malim cirilskim in glagolskim berilom), katero pa je vso predelal in popravil za drugo izdajo (1863) ter je doživela 1876. l. vže peti natis in je rabila kot učna knjiga na srednjih šolah do zadnjih časov. — Janežič se je mnogo trudil sam na tvorbi slovenske slovnice, znal pa si je pridobiti tudi mnogo sotrudnikov, ki so mu pomagali zbirati in pripravljati obširno, a ne še kritično urejeno gradivo. Prejšnji slovníčarji slovenski so se omejili zvečine le na ože kraje svoje domovine in so pisali slovnice le bolj po narečji svojega rodišča. Janežič pa zastopa vseslovensko stališče: njegova slovenščina je posneta po najlepšej národnej govorici iz vseh krajev slovenskih dežel. A ne samo vseh narečij slovenskih je upotrebljal, tudi starejših piscev slovenskih ni pozabil proučiti se in likal je slovenščino na podlagi staroslovenščine. A on ni samo napisal slovenske slovnice, tudi pilil je mnogo in dolgo časa, da je bilo vse jedernato, lepo in poljudno, in vselej pa povsodi je umel udariti pravo, srednjo struno. Slovnica njegova ni niti presuhoparna, niti preučena, niti površno-globokomna, ampak lahko umljiva, poljudna, polna živih primerov in je plod petnajstih let. Janežiča res lahko imenujemo očeta sedanje slovenske pisave.

S pomočjo več mladih rodoljubov je sestavil slovar. Nemško-slovenski del je prišel na dan 1850. l., 1851. l. pa slovensko-nemški del (Popolni ročni slovar slov. in nemš. jezika), katerih prvi je drugič izšel zdatno pomnožen 1867. l., drugi pa 1874. l. (popravljen po J. pl. Kleinmeyrji) ter se mu sedaj priskrbuje tretji natis. — Janežič je posvetil vse svoje najboljše moči bogatjenju in čiščenju slovenskega pismenega jezika. Ko se je zgodil 1848. l. prevrat tudi na slovenskem političnem kulturnem polji, treba je bilo vse polno novih besed in vzrazov za urade, novinarstvo, znanost in javnost. Torej je potreboval Janežič v slovarji mnogo novih besed, katerih nekaj je zasačil v narodu, nekaj pa si jih je moral izposoditi od bližnjih in daljnih slovanskih narodov. Največjo pozornost je obračal na iskanje in spoznanje slovenskega besednega zaklada in neprestano zbiral in priporočal zbirati národno blago (besede, vzraze, izreke) po vseh kotih slovenske domovine. Zato pa je tudi Janežičev slovar res slovensk, a ne samo kranjsk in po njem je dana podlaga jednotnemu jeziku slovenskemu.

Slovenskej mladini na srednjih šolah je skrbel tudi za čtivo (berilo). Leta 1854. izda slovensko berilo za Nemce in 1861. l. „Cvet slovenske poezije“, ki obsega kratek nauk o pesniških izdelkih in na konci nekaj srbsko-hrvatske poezije in prislovic s cirilsko azbukio. Leta 1865. izda „Cvetnik“ (I. del), berilo za slovensko mladino, kateremu je sledil 1867. l. II. del, ko se je uvel v niže gimnazije in realke in še rabi (pomnožen po dr. J. Sketu). Za višo gimnazijo in realko pa je sestavil „Cvetnik slovenske slovesnosti“ (1868), ki je rabil kot učna knjiga do zadnjih časov.

Da bi pripravil slovenskemu razumništvu več čitala in ga seznanil v prevodih s klasičnimi deli, jame izdajati „Cvetje“ (iz domačih in tujih logov), ki je prihajalo v malih zvezkih (35) na svetlo od 1862. do 1867. l. in je prineslo mnogo raznih prevodov iz klasikov nemških, latinskih, grških in slovanskih, pa tudi izvršne povesti in zbirke pesnij ter je tako s „Cvetjem“ zdatno obogatil leposlovje in prevodno literaturo.

Janežič je prevajal tudi od 1850. do 1853. l. koroški deželni zakonik, prevel s pomočjo več rodoljubnih duhovnikov „Šmidov zgodovinski katekizem“ (1853, 3 zvezke), leta 1852. je dal v déžl knjižico „Cvetje slovanskega naroda“ (I. zvezek), malo zbirko krasnih slovenskih narodnih pesnij, in za l. 1858. in 1859. je izdal „Slovensko koledo“, slovenskemu ljudstvu na pouk in razveseljevanje. — Družbi sv. Mohorja je bil ves čas tajnik od njenega poroda do svoje smrti in je urejeval kot duša družbi Koledarje, Večernice, vabil pisatelje in pregledoval spise ter je največ pripomogel k njenemu cvetočemu razvitku. — O pomenu njegovega „Glasnika“ v slovenski književnosti ti povem v bodočem pismu. Omenim samó to, da je po smrti „Glasnikovej“ (1868) ustanovil nov leposloven list za bolj srednje-omikani stan „Besednik“ (1869), ki ga je izdajala udova njegova Karolina Janežičeva (uredovali so ga: Umek, S. Janežič, Golé) in je prenehal 1878. l.

Janežič je delal 20 let na slovenskem književnem polji in vse njegovo delovanje je osredotočeno v povzdigi slovenskega naroda na višjo stopinjo izobrazbe in blagostanja. Vse svoje duševne in gmotne moči je žrtvoval svojemu narodu in nazadnje še samega sebe. Njegovo življenje je res „narodu posvečeno življenje.“ Unemal je zaspane za slovenski jezik in narodnost, budil in vodil slovenske dijake, snoval društva; ličila ga je železna pridnost in moška značajnost in redka poštenost. Vselej in povsodi je naglašal v svojih delih, kar bistri um in blaži srce. Nabral si je lepih zaslug za slovensko slóvnico in slovar, za spise priprostemu narodu in razumništvu slovenskemu, za mladino in starino, in da-si sam ni pisal leposlovnih sestavkov, da-si je bil samo urednik „Glasnikov“, vender si je vedel pridobiti za svoj list vse boljše in nadepolne moči, vzbujal je in popravljaj in podpiral in vabil v svoj delokrog — da je postal res tudi nekaj „oče slovenske beletristike“.

Zdravstvuj!

Tvoj

P. B.

O zvitej lisici.

i je mej gozdnimi zvrmi nobene, ki bi bila tako znana in razupita, prekanjena in zvita, kakor je lisica. Vže v starodavnih časih so poznali to prebrisano ponočno vlačugo ter zložili o njej mnogo pripovedek in basen. In kaj bi ne? saj ste njena pretkanost in zvitost prišli celó v prigovor. Lisica ne pride nikoli v zadrego, v največjej stiski si zna pomagati in se izogniti vsakej nevarnosti, če je treba.

Ta žival je pa tudi kakor navlašč ustvarjena za svoje rokovnjaško in sleparsko delo. Tenke in kratke noge nosijo šibko in giblično truplo tako tiho in rahlo, da skoraj nobenega sledú ne puščajo za seboj. Široka glava se hitro spušča v dolg tenek gobček, ki vse zavoha, koničasta ušesa stojé po konci ter ujemó vsak glas, a pod čelom se jej blesté bistre in poželjive oči. Najlepše se jej poda dolgi metlasti rep, ki ga pri hoji za seboj vlačí, kadar pa teče, privzdigne ga k višku. Oblečena je v rujav kožuh, ki pa barvo izpreminja po letnih časih.

Lisica živi malo ne po vsem svetu; ni ga skoraj kraja, kder bi ne bilo te grde ciganke, ki dokaj preglavice dela gospodinjam, še več pa lovecem, katerim mnogo divjačine podavi. Iz okolice, kamor se je naselila, ne umakne se z lepa, naj jo še tako preganjajo. Zvita buča vam je to, polna muh in zvijač. Vsako delo, vsako stopinjo poprej premišlja in povdarja na vse strani, predno se podá na tak kraj, kder se jej zdi nevarno.

Mlada lisica se dá ukrotiti ter postane takó domača, da gre za človekom kakor pes. A človek vender nima ž njo posebnega veselja niti kake koristi, ker mu je le na kvaro. Kadar mlada lisica nekoliko odraste, navadno pobegne in se svojega prejšnjega gospodarja samó toliko še spomina, da mu pride po noči perotnino krast. In ako tudi ostane pri hiši, vender je vedno le hinavska tatíca, ki naredi dosti kvare, ako se je človek skoraj ne iznebi.

Nek lovec si je ujel in ukrotil mlado lisico. Pustil jo je, da je prosto hodila po vsem dvorišči. Ni trajalo dolgo in lovec je zapazil, da njegovej lisičici kuretina kaj dobro diši. Odslej jo pusti le po dnevi okolo hoditi, po noči jo pa priklene na verigo. Zdajci zapazi lovec, da mu je vsako noč nekoliko perotnine poklane in takisto tožijo tudi njegovi sosedge. Kdo drugi bi to delal nego lisica? Ker je pa bila lisica čez noč priklenena in pri loveu nekaj časa sém ni več izmanjkalo nobene kokoši, mislili so, da hodi kuna ali pa dihór davit kuretino po sosednih dvorišcih. Sosedge so odslej še bolj pazili na predrznega tatú. V nekej noči pri mesečini zapazijo lisico, ki se je pri-tihotapila na sosedno dvorišče, ter potem, ko so jo podili, urno pobrisala na lovčeve dvorišče.

Lovec tega noče verjeti; prepričati se mora sam. Neko noč se skrije ter pazi na svojo lisičico. Do pólnoči je bilo vse v najlepšem redu; a kmalu po tem zapazi lovec, kako si lisica sname ovratnico preko glave ter gre k sosedovim kokošim v vas; zjutraj pred dnevom pa zopet pride, natakne si ovratnik črez glavo ter se vleže, kakor bi bila najnedolžnejša stvar na zemlji.

Čudeč se, opazuje lovec lisičino zvijačo. Takój, ko se zdani, nategne jej ovratnik takó tesno skupaj, da ni mogla nikoli več na svoje krvavo delo in kokoši so imele odslej mir pred pohodom te grde ponočne vlačuge.

Krivokljun.

Davno vže se je naselila zima v deželi. Jesenski hlad postajal je od dne do dne réznejši, da-si so bili jasni dnevi. A kmalu se je stemilo nebó, mrzli sever je zabril od gorá in sneženi kosmički — srebrosvitile zvezdice — jele so nas obletavati, kakor nagajive mušice v poletji. Z vsakim trenutkom so se valile v gostejših trôpah doli na zemljo in skoraj so pokrile polje in log z belo odejo. O kako čaroben je pogled na ta prazničen svet! Zrak je miren. Tam na vzhodu zažari rudečkast pas na jasno-sivem nebu in na naznanja jutro. S krvavo-rudečim žarom zasvétí solnce nad gorami in na belo zemljo razlije svoje žarke, da se gozd in ravan zlesketá v milem rož-natem svitu.

Miren je gozd; le tù in tam podi se okolo snežnih vrhov tolpa lačnih vran, po vejevji pa se čuje tiho čivkanje drobnih senic in strnadov. Sicer je gozd izumrl — je-li res? Stoj! Kdo pa je ta vesela, razposajena družba, ki se kljub zimi in mrzlemu vetru tako brezskrbno in veselo vrtí po sneženih smrekovih vejah? Niti za trenotek ne miruje. Jedni plezajo k višku, drugi nizdolu; ti jedó, óni se igrajo, še drugi cvrčé tiho med sabo. To so papige severnih gozdov — krivokljuni, ptice, katerih najhujša zima ni pregnala od dražega jim doma, prelepih smrekovih gozdov; katerih petje tudi v najostrejšem mrazu ne umolkne in so najzvestejši prebivalci planinskih gozdov.

Krivokljuni se lahko spoznajo po svojih križem vzraščenih kljunih. Glava je debela in močna, vrat kratek — a teló jim greje gosti ter mehki pérnati kožušček. Barva je različna pri sameu in samici, različna v vrstah, v katere se razločujejo. Glavni vrsti — smrekovi krivokljun in borovi — se razločujeti največ po velikosti. Prvi je manjši in šibkejši od drugega. Samec je rujavo-rudetkaste, na perotih temnejše in v repu svitlejše barve. Samica je zelenkaste barve z istimi izpremembami. — Krivokljuni živé v večjih družbah. V hrano jim je smrekovo seme (borovo), ki ga luščijo iz storžev. Navadni (smrekovi) krivokljun ne more trdih borovih storžev izluščiti, a večji in močnejši borovi krivokljun jih lahko izlušči.

Pravljica nam pripoveduje o krivokljunih tudi sledeče: Ko je božji Sin trpel na križi neznosne bolečine, ko je v neskončnih mukah izdihnil zadnje besede: „moj Bog, moj Bog! zakaj si me zapustil?“ ko je strepetala vsa narava v skrivnostnem, svetem strahu in je temá zakrila svetu grôzen prizor smrti Zveličarjeve, pribežala je plaha ptičica in je žalostno čivkaje obletavala sv. križ. Sè šibkim svojim kljunom pulila je iz lesa žreblje, ki so tako neusmiljeno ranili presveti roki in nogi. Ko je pa začel drobni kljunček krvaveti in se jej je nagnil križem, povésila je žalostno glavico — a križa ni zapustila. Zdajci prijezdi vojak na visokem konji in z dolgo sulico prodere sveto stran, da se je kri polila po Zveličarjevih prsih. A drobna ptičica se zaleti z zadnjimi močmi h krvavečej rani, da bi sè svojimi drobnimi prsi zabranila tok krvi iz svete strani našega Odrešenika.

J. M.

„VRTČEVA“ PRILOGA.

S i r o t a.

Deklica sedí in joče
Tam na pragu bórne kože.

„Kje si, mati moja mila?
Oh, zakaj si me pustila?

Kadar ti mi kruha dala,
Čelo si mi poljubljala.

Kadar spavat si me déla,
Pesenco si mi zapéla.

Kadar v cerkvi si molíla,
S tabo jaz Boga hvalíla. —

Tuja mati zdaj mi streže
Huda je, ko kruh mi reže.

Post'lje nikdar ne zrahljá mi,
Težko spim na trhlej slami.

Sábo v cerkev me ne vzame,
Ne na grob premile mame.

Kje si mila mati moja?
K tebi vzdíha hčérka tvoja.“

Hčérka sedem dni vzdihuje,
Toži, joka vedno huje,

Osmi jo nesó k pogrebu,
Zdaj pri materi je v nébu.

Fr. Krek.

Železna in zlata veriga.

(Pripovedka.)

Pred davnim davnim časom, ko si je še človeški rod izbiral svoje vladarje iz svoje srede, dal je dobrotljivi Bog kralju Vlastislavu v jedne noči dvojčka, katera sta si bila také podobna, da ju ni bilo mogoče razpoznati. Ko odrasteta, premišljuje kralj, kateremu gre prvenstvo, in kateri naj bi bil po njegovej smrti njegov naslednik na kraljevem prestolu. Kralj misli in misli, ali pravega vender ne ugame.

„Kaj ti je,“ povpraša ga nekega dne kraljica, da hodiš tako zamišljen po belih dvorih? Ali morda glad tare ubogo ljudstvo? Ali so pridrlí sovražniki v deželo? Ali je narod nezadovoljen pod tvojim žezlom?“

In kralj jej odgovarja: „Niso pridrlí sovražniki v deželo, niti tare glad ubogega ljudstva in pod mojim žezlom so podložniki moji zadovoljni, ker je vladam s pravico in resnico; ali neko drugo, še hujše zló, pretí nama. Bog je namá dal dvojčka, katera sta si také podobna, da ju razpoznati ni mogoče. Dolgo vže mislim in mislim, kateremu gre prvenstvo, in kateri bi bil moj naslednik na kraljevem prestolu; ali vse zaman — pravega ne uganem.“

„Gospodar moj!“ reče kraljica igraje se z zlato verižico, ne delaj si skrbi v tej zadevi. Mladeníča sta vzrastla in treba je, da gresta po svetu, da kaj skusita ter se také pripravita za bodoče življenje. Glej, pri nas še ne znamo

kovati niti želeža niti zlatá, in kovane stvari so pri nas redka prikazen. Pošljiva ju torej po svetu. Kateri izmed njiju se pokaže sposobnejšega za kraljevega nastolnika, kadar se povrmeta, ónega voli. Da bodeš pa imel tudi vidno znamenje njiju sposobnosti, reci jima pri odhodu, da voliš ónega svojim naslednikom, kateri se vrne z daljšo verigo domóv.“

Ta svét je kralju jako po godu. Pokliče kraljeviča préd-se, poduči ju o bratovskeji ljubezni, o kraljevih dolžnostih, o človeškeji sreči ter o zatajevanji samega sebe. Potem vzame tehtnico, položi na skudelici po jednako utéž in reče: „Zdaj je govoril kralj in človek a zdaj govori oče. Poglejta, kakor ste skudelici na tehtnici v ravnotežji, takó se deli tudi moja ljubezen. — Dva imam sinova, obá sta si podobna, da ju razpoznati ni mogoče, oba sta dobra, nepokvarjena mladeniča in oba veže gorka bratovska ljubezen. Oče želi od vaju tudi v bodočnosti take prisične mejsobojne ljubezni, a kralj tudi sreče svojim podložnikom. Blagor ónemu, kateri premaguje samega sebe. Za kraljevi prestol je treba po umu in sřeu najboljšega človeka. Dolgo vže ugibljem, kateri izmed vaju naj bi bil moj naslednik, ali zamán, pravega vender ne uganem. Kraljice, vajine matere, svét me reši iz teh mučnih misli. Ona mi svetuje, naj vaju pošljem po širokem svetu. Mnogo bodeta videla in izkusila, mnogo se učila. Pri povratku pa mi je treba tudi vidnega znamenja vajine sposobnosti. V daljnih deželah, kjer solnce vzhaja in zahaja, velika so mesta; tam se kuje zlato, železo in druge kovine, a pri nas tega ne znamo. Pojdita tedaj po svetu in učita se kovati zlató in železo. — Oni, kateri se povrne z daljšo verigo domóv, óni bodi moj naslednik.“

Sinova tiho poslušata kraljevo povelje in se poljubujeta v lice — kdo vé? morda zadnjikrat.

S solzami v očeh se poslavljata kraljeviča od belih dvorov in dobrih roditeljev. Proti vzhodu se obrne Krilan, proti zahodu Zoran. Daleč, do mej velikega kraljestva in še dalje ju vodi pot do valovitega morja na vzhodu in zahodu, kjer so mesta velika in široka, v katerih se kuje zlató in železo.

V prostorneji kovačnici kraj morskega obrežja se izdelujejo meči, puščice in kopja za vojno, železne verige za jetnike, zapáhi za đuri, in ključji v varstvo pobištva. V kovačnico stopi Krilan in se ponudi gospodarju v nauk in pomoč „V nauk in pomoč te vzprejem na sedem let, da se ti utrdi dlan in rama,“ reče mojster. Naše železo je trdo in kladivo težko; a kdor se boji ognja in kladiva, za kovačnico ni.“

Krilan vzdigne kladivo ter ga zavihiti s tako močjo, da se nakovalo strese — in železo pod kladivom je testó. „Aj, aj! vaše železo ni trdo, kuje se kakor bi bilo samo testó,“ reče Krilan ter tolče s kladivom po železu.

„Sin moj dragi! tvoja rama ima krepke mišice in tvoja pest je vredna, da vihti meč in kopje, a ne kovaškega kladiva. Nu, ako ti je drago, ostaneš lahko tukaj, in izberi si plačilo,“ reče mu mojster.

„Da ustrežem želji svojega očeta, dovoli mi, da si skujem v plačilo vsaki dan po tri sklepe za verigo in v sedmih letih orožje, kolikor ga je treba vojniku junaku.“

„Rad dovolim v to, kar zahtevaš za plačilo,“ reče mu gospodar.

Dan za dnevom se kuje železo ob morskem obrežji, najtežje kladivo suče Krilan, v njegovih kleščah so največji kosovi železa, iz njegovih rok do-

hajajo najostrejšje puščice; kopja in meči iz najtrjega jekla so njegovo delo, in veriga raste dan za dnevom.

Zorana privéde pot po dolgem potovanji v veliko mesto, kjer se kuje razven železa tudi blesteče zlató. K zlatarju se gre ponujat kraljevi mladenič v nauk in pomoč. Mojster ga meri od nog do glave, kakor bi si hotel tolmačiti iz njegove vnanjosti njegovo poštenost. Naposled mu reče: „Tvoja lepa in ponosna postava mi ugaja ali tvoja roka se mi ne zdi pripravna, da bi kovala blesteče zlató. Za umeteljniško izdelovanje zlatnin je treba šibkih rok in drobnih prstov. A nič ne deje, za poskušnjo ostani pri meni. Ako se pokažeš spretnega kovača zlatenine, ostaneš pri meni, dokler ti drago, kajti naša umetelnost daje lep dobiček.“

Zoran se pridno uči kovati blesteče zlato in kmalu prekosi gospodarja. Najtežja dela izročuje mojster njegovim rokam. Drobne verižice od suhega zlatá, prstani z ukovanimi dragimi kameni in še celó kraljeva krona, vse to je Zoranovo delo. Skoval je mladenič vže mnogo zlatih verižic ali za njegovo verigo mu je ostajalo le malo zlatá. Misel, da se mu odpré pot do kraljevega prestola le s pomočjo dolge zlate verižice, sklene zapustiti svojega mojstra ter potovati dalje proti jugu, kjer se steka bogastvo treh delov svetá.

Kraljevi mladenič se poslovi od zlatarja ter potuje proti jugu v solnčne dežele, nad katerimi se razpenja vedno jasno nebo in kraljuje večna vzpomlad, kder se kupiči bogastvo Evrope iz gorke Afrike in širne Azije. — Na poti se mu pridruži možiček z rudečo čepico na glavi. „Lepa beseda najde lepo mesto,“ pravi prigovor. Možiček ponudi mladeniču službo, ter mu obljubi vsega, česar mu poželi srcé, ako mu služi sedem polnih let. Naposled napravi pogodbo: možiček, da mu nanósi do pólunoči polhen meh zlatá, a Zoran, da mu služi sedem polnih let. Kdor pa izmed njiju prelomi pogodbo, postane drugemu suženj vse svoje žive dni. Pogodbo sta napisala s človeško krvjo. Po sklenjeni pogodbi dá možiček Zoranu čudodelen prstan, rekoč: „Kadar koli ta prstan zavrtiš, pridem in ti nanosim polhen meh zlatá.“ Možiček z rudečo čepico zgine. Zoran hiti dalje po širokej cesti, ter pride v velik gozd. Tù zagleda veliko lepo poslopje. Takój hiti tjá, da bi si poiskal prenočišča. Prišedši do poslopja, vidi, da so duri odprte, ali povsod vlada grózna tišina. V vsem poslopji ni videti žive duše. Stopi na dvorišče, duri v klet so odprte. Gre v prvo nadstropje, povsod je vse odprto in prazno. Ravno tako najde tudi v drugem nadstropji. Od tod so peljale ozke stolbe na visok stolp. Prišedši na vrh stolpa, priveže meh takó, da je štula moléla doli na stopnice, prereže mehovo štulo in zavrti čudodelen prstan. — Zdajci se zmrači; na nebu se kupičijo temni oblaki, ki prekrijejo medli svit lune, v meh se pa vsiplje zlató in se kobalí skozi prerezano štulo po stopnicah v drugo in prvo nadstropje in od tod na dvorišče. Napolni se prvo in drugo nadstropje in se vsiplje pri oknih okolo širokega poslopja. — Zdaj je pólunoči, a meh še ni poln. Mladenič zavrti čudotvorni prstan in možiček z rudečo čepico stoji pri njem. „Kaj zapoveš?“ vpraša možiček. „Ker nisi spolnil svoje obljube in si prelomil pogodbo, ostaneš mi sluga vse žive dni. Predno se zdani, postavi mi poleg tega poslopja svitel dvorec in privédi zlatarjev, da mi skujejo iz samega suhega zlatá drobno a dolgo verigo.“

Možiček zažvižga in v trenutku mrgoli vse polno drobnih, majhenih ljudi na vzvišeni planjavi. Zoran jih gleda v sanjah raz visoki stolp pri medlem svitu mesečine. Ko se zdani, vže stoji svitel dvorec, okrašen z vsem bogastvom svetá, na vzvišeni planjavi nad starim poslopjem sredi krasnih nasádov. Poleg svetlega dvorca pa stoji zlatarna, v kateri se kuje blesteča veriga. V konjušnici pod svitlim dvorcem rezgetajo čili konji, a od zadelj se lesketá široko morje, po katerem dohajajo zakladi iz gorke Afrike in iz širne Azije v lepo Evropo. Zoran se vzbudi, zavrti zopet prstan in možiček z rudečo čepico stoji pri njem in pravi: „Svitel dvorec je postavljen, zlató skovano, pusti me iz službe!“ — A kraljevič ga opomne na pogodbo, pisano s človeško krvjo, ter mu reče: „Idi merit verigo mojega brata! Ako je njegova daljša od moje, podaljšaj mojo sedemkrat.“ — „Oj gospodar,“ reče možiček, „ko sem ti nanašal zlatá, videl sem tvojega brata, kateri si kuje težko verigo od trdega železa in je vender stokrat krajša od tvoje.“ — „Tedaj vzemi toliko od moje zlate drobne verige, da bode sedemkrat daljša od óne mojega brata, deni jo v zlat záboj, v katerega vkuj najlepše demante in bisere. Záboj deni potlej na voz, s katerim mi se je možno voziti po morji in kôpnem. V voz mi upreži dvanajst zlatokrilih kônj, da si ogledam beli svet in se vrnem zopet k svojemu očetu v milo domovino. A tudi mojemu bratu pripravi voz, da tudi on spravi svojo verigo domóv.“

Ko se drugo jutro zbudi Zoran v svojem svitem dvorci, stoji možiček z rudečo čepico vže pri njem in mu pravi: „Gospodar, zvršil sem vse, kar si ukazal.“ Zoran se obleče v svitlo oblačilo, okrašeno s čistimi demanti in in sede v zlato kočijo, v katero je upreženih dvanajst zlatokrilih kônj. Vse se lesketá okolo njega. Koder koli hité zlatokrili konji z zlato kočijo, izpreminja se noč v dan in megla beži.

Ko ugleda Krilan na obzoru blestečo kočijo svojega brata z zlatokrili konjiči, misli si, da se vže dani, vstane ter gre v kovačnico, da skuje še tri sklepe za svojo železno verigo.

Na belih dvorih ne pozna nihče Zorana, še celó kralj sam pravi, da ima ta človek lisičje oči, a njegov sin je imel pošteno človeško lice. Blesteči se záboj in v njem dragocena zlata veriga privede naposled kralja in kraljico do spoznanja, da ta človek nihče drug ni nego njiju pravi sin Zoran. Še se ni zmérila dolga zlata veriga, vže se čuje iz daljave votlo bobnenje. Na obzoru se prikaže temen oblak, a iz njega švigajo iskre, da je človeka gróza. Zlatokrili konji zacepetajo in hité iz belih dvorov preko rayani in plani ter se vidijo na obzoru še kakor pri zahodu solnca žareč oblak.

V viharji se bliža oblak in z njim Krilan. Dvanajst vrancev vleče temen voz. Na vozu stoji veliko nakovaló in poleg njega bije kraljevič s težkim kladivom po železu, da švigajo iskre na zemljo in odmeva gróm po gorah in pečinah. Videč, da je njegova veriga krajša, jezi se in meče ostre puščice za svojim rodnim bratom. Ali v nevarnosti zavrti Zoran čudotvorni prstan in možiček z rudečo čepico pride ter pogasi Krilanu ogenj. Ves premočen hiti Krilan zopet v svojo kovačnico na Perunovej planini, katero mu je postavil možiček z rudečo čepico ter kuje nove sklepe k železni verigi in novo orožje za vojnike junake.

Vlastislav, ki bi bil rad ustregel sinovoma, umrl je z zavestjo, da je kraljičin svét prinesel zavist in sovraštvo v déžel; kraljica se je pa izpremenila

v kukavico, katera še danes žalostno kuka po gorah. Samó jeden se veseli te nezgode, in to je — možiček z rudečo čepico: On varuje, da si brata ne podasta rok k spravi, in mislita, da jima služi možiček, ne vedoč, da sta slugi hudobnemu Škratu.

Zlatokrili konjiči pa dirjajo še danes z zlato kočijo okolo zemlje in se prikazujejo pred solnčnim vzhodom in po solnčnem zahodu; zdaj na vzhodnej, zdaj na zahodnej strani neba v svetlih oblacih.

In Krilanovi in Zoranovi potomci — kujejo še danes železne in zlate verige, in orožje za vojnike junake ter se prepirajo za kraljevo prvenstvo.

Jos. Lavrič.

Francè Brenčič.

troci ljubi! vem, da se radovedno pogledujete, kdo bi bil ta Francè Brenčič. Nikoli še niste slišali tega imena. Saj pa tudi ni imé kakega slovečega možá, da bi svet vedel zanj, niti imé kakega slavnega junaka, niti imé kakega bogatina ali veljaka. Priprost deček, deček kakeršni ste vi, bil je, in vender je vreden, da izveste o njem, vreden da vam ga za vzgled nekoliko opišem v „Vrtci“.

Francè Brenčič se je porodil na Vrhniki v 24. dan marca 1880. l., bil je toraj letos sedem let star. In glejte, otroci ljubi, ta deček je bil vže v tretjem razredu! Ali to ni še vse, kar vam hočem povedati o njem. On ni bil samó najmlajši v tretjem razredu, ampak bil je tudi najpridnejši in najmirnejši. Videti bi ga bili morali, kakó se je mirno in spodobno obnašal v cerkvi in šoli! Odrasli so se vzgledovali nad njim in se mu čudili. Matere so ga stavile v vzgled svojim otrokom, rekoč: „Bodite taki, kot je Francè.“ Ali ni to lepó?

Otroci še ne morejo in tudi ne znajo učiti in opominati; ne znajo še svariti z besedo, vender to lahko delajo z lepim vzgledom. Glejte otroci, tak deček, ki s svojo mirnostjo, poslušnostjo in uljudnostjo drugim daje lep vzgled, zdi se nam kakor kak propovednik (pridigar). Njegovi tovariši ga vidijo in se sramujejo, da tudi oni niso taki kakor on. Poboljšajo se. Tudi odrasli se učijo od njega, kakó se morajo in kakó se ne smejo vésti. Bodite taki propovedniki tudi vi, propovedujte in učite z lepim vzgledom, kakor je to delal naš Francè.

Ta je bil pa tudi izvanredno priden. Oj s kakim veseljem se je učil! Nobena naloga mu ni bila presitna, prevelika, pretežavna. Takój se je je lotil in jo vselej prav dobro zvršil. Kar se je imel naučiti, vse je znal najboljšé. Res je bil jako nadarjen, a vrhu tega je bil tudi še najbolj priden. In takó je pravo! Nikoli ga ni bilo treba opominati ali svariti.

Pridnost sama pa človeku še nič ne pomaga, če ni vrhu tega tudi še pobožen. Nekateri otroci se učé samó zato, da jih stariši hvalijo, da jim kaj darujejo, kadar prinesó dobro spričevalo domóv, sploh zato ker vedó, da je bolje in častneje, če je kdo med prvimi, nego med zadnjimi. Taka pridnost ni mnogo vredna. Kdor ni priden, da bi ga ljubi Bog rad imel, kdor se ne uči zato, ker Bog zapoveduje, kdor nima poleg pridnosti tudi pobožnosti, tak je polovičarsk in nedostaje mu druge, lepše polovice — ljubezni do Bogá,

Naš Francè ni bil tak. Kakó se je on lepo obnašal v cerkvi! Ni šepetal, ni se oziral okolo sebe, nego spodobno je klečal in kakor angelček pobožno molil ljubega Boga. Zato ni čudo, da smo ga vsi radi imeli in ljubili.

Ali dobri Bog, ki ima tudi rad in ljubi dobre in pridne otroke, sklenil je po svojej neskončnej modrosti vzeti ga k sebi. Izvestno zato, ker je bil priden. Dobre in pridne otroke Bog rad pokliče s tega sveta, da jih vrstí med angele v nebesih.

Po póludne je bilo, ko je začel Francek tožiti, da mu je slabo, pa da ga vender nič ne boli. Glejte otroci, Bog ga je tako ljubil, da mu ni poslal velikih bolečin. Na cvetno nedeljo bi bil še takó rad nesel „butarico“ k blagoslovu. Saj veste, kako se tudi vi veselíte, ko nesete „butarce“ v cerkev! Ali njegova dobra mati, ki so videli, da je slab, rekli so mu, da naj ostane domá. In če bi bil tudi rad šel, vender je mater precej slušal. Tudi vi, otroci ljubi, morate radi in precej ter ne z nevoljo slušati svoje skrbne stariše, ako hočete, da vas bode Bog ljubil. Kaj nè, da tudi vi radi slušate? To je lepó. Takí otroci imajo srečo vže tukaj na zemlji. Radi jih imajo stariši, učitelji in tudi drugi ljudjé, še rajši pa jih ima neskončno sveti Bog, ki vse dobro ljubi in sovraži vse hudo. Francè Brenčič je bil tedaj tudi poslušen.

Slaboten in bolehen kakor je bil, spisal je še prav lepo svojo nalogo za šolo, potem pa je vzel v roke katekizem, katerega se je vedno učil z vso pridnostjo in se je začel učiti iz njega. Ali vedno slabejši in slabejši je postajal. Odložil je knjižico in se vlegel v posteljo. V ponedeljek v 4. dan aprila popóludne prejel je, ker je bil vže silno slab, zakrament sv. poslednjega olja. Vi še morda vsi ne veste, kaj je to. O tem se bodete še učili v šoli. Pri krščanskem nauku bodete slišali, da je dobri Jezus, ko je še bival na zemlji, postavil sedem sv. zakramentov, in peti med njimi je sv. poslednje olje. Ta zakrament sme prejeti človek, ki je toliko odrastel, da vé, kaj je pravo in kaj ni pravo, kaj je dobro kaj slabo, in če je tako bolan da bi utegnil umreti. Sv. poslednje olje pokrepča bolnega človeka na duši, odpusti mu marsikatero pregreške in ga še bolj pripravnega stori za nebesa. In če je duši v zveličanje, podeli sv. poslednje olje večkrat tudi telesno zdravje. Ko je bil tako naš Francè prejel ta sv. zakrament, bil je popolnoma pripravljen za nebesa. In kmalu potem se je ločila njegova nedolžna duša od telesa, in angeli božji so jo nesli v nebesa, kder se zdaj veseli. Ko smo njegovo telo (v 5. dan aprila) pokopali, bili smo silno žalostni, ker smo zgubili tako pridnega in v vseh obzirih vzglednega učenca. Ali tolažilo nas je to, da je on srečen, da se veseli zdaj pri Bogu v nebesih. Na pokopališču smo molili, ali ne zato, da bi se Bog usmilił njegove duše, ker smo prepričani, da je v nebesih; pač pa smo molili in se priporočili njemu, da bi on prosil za nas dobrega Boga, da bi tudi mi prišli za njim jedenkrat v sv. nebesa. — Glejte, otroci ljubi, to je bil Francè Brenčič. Slišali ste tedaj o njem! Nič izvanrednega, nič čudnega, nič posebnega, pravite morda! Ali se mar kaj več zahteva od mladega dečka, sedemletnega učenca? Ali ni dovolj, da je priden, poslušen in pobožen? O da bi se od vas vseh moglo to reči! Bodite tedaj tudi vi takó pridni, takó dobri, kakor je bil on in tudi vas bodo vaši angelčki enkrat spremili s tega svetá in nesli vaše nedolžne dušice v nebesa, kder se bodete kakor naš Francè večno veselili pri Bogu, angelih in svetnikih.

Listje in cvetje.

Majnikova.

Juhéjsa, juháj,
Prekrasen je maj!
Žgolevajo ptiči,
Prepevajo ptiči;
Juhéjsa, juháj
Prekrasen je maj!

Juhéjsa, juháj,
Prekrasen je maj!
Fantíči, deklíči,
Zapojmo kot ptiči;
Juhéjsa, juháj,
Prekrasen je maj!

A. Funtek.

Vprašanje.

(Priobéli H. Podkrajšek.)

Otroci, kaj vam povedó te cvetice?

ZVONČEK
JETERNIK
RESEDA
TROBENTICA
VIJOLICA
LILIIJA
POTONIKA
NAGELJ
SOLNČNICA
TELOH
ŠMARNICA
KOVAČNIK
MARJETICA
VRTNICA
ZLATICA
KUKAVIČNAROŽA
PLANINKA

(Odgovor in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Uganke.

- 1) Jaz nosim gospodarja, gospodar pa mene. Kaj je to?
- 2) Kdo je najmodrejši na svetu?
- 3) Stoji samó na jedne nogi in ima srce v glavi. Kaj je to?
- 4) Kdaj pa ne gredó psi radi v cerkev?
- 5) Kaj teče brez nog?
- 6) Zakaj ima konj navado ležati?
- 7) Katera trava raste najvišje?

8) Koliko čebrov vode je v morji?

9) Kdo je po svojej smrti še jedel in pil?

10) Kdaj se morajo ribe nasoliti, da ostanejo do drugega leta dobre?

(Odgonetke uganek v prihodnjem listu.)

Nove knjige in listi.

* Angeljček, otrokom učitelj in prijatelj. Izdal Anton Kržič. I. zvezek. V Ljubljani, 1887. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. 8°. 48 str. — Otroci, to je pa nekaj za vas! Vše naslov knjižice Vam kaže, da je angeljček namenjen vam kot učitelj in prijatelj. Pustite ga torej k sebi, da vas pouči in vam prijetno zabavo in veselje dela. Angeljček vam prinaša lepo število daljših in krajših povestí, mičnih pesenc pa tudi nekoliko uganek in šaljivih vprašanj. Vse to vam bode izvestno delalo kratek čas in veselje. Knjižica je tudi okrašena z mičnimi podobíci in ima prav lepo vnanjo obliko. Mi samó to želimo, da bi prvemu zvezku prav kmalu sledil drugi i. t. d. Cena knjižice je tako nizka, da si jo lahko vsak naroči. Stane samó borih 12 kr.; po pošti 5 kr. več.

* Zabaviščeslovenskim otrokom. Spisal Anton Funtek. V Ljubljani. Izdala in založila „Narodna Šola“. 1887. Tiskala Klein in Kovač. 8°. 55 str. — Take knjižice nam je bilo vže davno treba, ali težko jo je bilo spraviti na dan. Gospod Funtek, katerega iné je vže dovolj znano, zložil je lepo število prav primernih kratkih pesenc, ki se jih vsak otroček v hipu lahko nauči na izust ter se tako igraje uči našega milega materinega jezika. Knjižica obsega: 1. Jutranje in uvodne pesmi; 2. Koračne pesmi; 3. Igre z hojo, skačkanjem, tekanjem in skakanjem; 4. Igre v krogu; 5. Nazórne igre; 6. Igre s prsti in rokami; 7. Igre z žogo; 8. Igre s kroglo; 9. Pesem za stavljenje; 10. Sklepne pesmi; 11. Raznotere pesmi. — V današnje „Vrtčevo“ število vzeli smo dve pesence iz „Otročjega zabavišča“, da se vsakdo lahko prepriča, kako mične pesence so potekle iz spretnega Funtkovega peresa. — Cena knjižice je 25 kr.

* Priče božjega bitja ali slučají, ki niso slučají. Po dr. Kellerju z dovoljenjem poslovenil J. B. IV. zvezek. Ljubljana, 1887. 8°. 72 str. — S tem zvezkom so „Priče božjega bitja“ končane ter tudi ta zvezek priporočamo v poučno branje našemu prirostenemu ljudstvu in odraslej mladini. Cena 4. zvezku je 25 kr. Vsi štirje zvezki stojé s poštnino vred 1 gld. 10 kr.

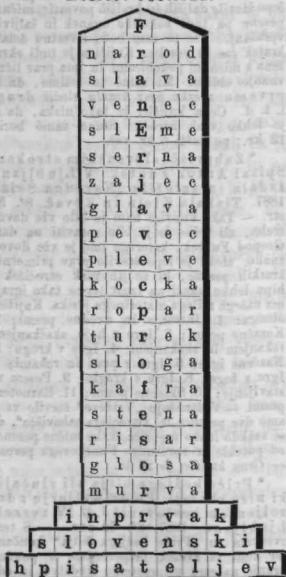
Iz Hrvatskega je dobilo „Vrtčevo“ uredništvo naslednje nove knjige v oceno:

* Poputnina mladu i neizkusnu kroz društvo i život. Priredio Josip Gall. Nagradjeno od „Matice Hrvatske“ iz zaklade Ivana Nep. grofa Draškovića za godinu 1885. Zagreb 1886. Nakladom Knjižare Mučnjak i Senftlebena. 8°. 178 str. Cena 60 kr. (vezana 70 kr.). — Knjižica je vredna, da bi jo čital vsak Slovenec, ki je količjak zmožen hrvatskega jezika.

* Univerzalna Biblioteka. Razbojnici. Igrokaz u 5 čina Friderika Šilera. Pehravio Bogomir Brleković. Zagreb 1887. Naklada Knjižare Mučnjak i Senftleben. VII. i VIII. svezak. Cena 24. kr. — Hrvatsko „Univerzalno Biblioteko“ priporočamo tudi Slovencem, kateri se želé po lahkem poti naučiti sorodnega nam hrvatskega jezika.

Rešitev obeliska in odgonetke uganek v 4. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev obeliska:

Práv so ga rešili: Gg. Ant. Petelin, duh. pom. v Tomaji; M. Rant, naduč. na Dobrovi; Iv. Tomažič, učit. v Tinji (Stir.); Pet. Medvešek, učit. v Opatjenselu; Jos. Orel, učit. v Prvačini; Iv. Zarnik, učit. v Nevljah; Al. Vakaj pri sv. Ani v slov. gor. (Stir.). — P. . . . na Jesenicah; Rud. Gruntar, dijak Kočevske gimnazije; Ad. Strekelj, dijak v Gorici; Vilko Ledenik, Ig. Nadrah, Iv. Gorisek, Jan. Šuštersič, Jos. Potokar, A. Podobnik in Drag. Seliškar, dijaki v Ljubljani; Alf. Malovrh in Fran Vončina, učenca v Ljubljani; Edv. Tommasini, Fid. Heim in Ig. Perne, uč. v Tržiči; Jan. Mihelič, Jos. Sever in Fr. Valentič, uč. v Trnovem. — Nežika Župan, učiteljica na Bledu; Jovana Leben v Horjulu; Mica Tomažič, Antonija Brdnik, Mica Jesenek in Katarina Trdin, učenke pri sv. Vencleslu (Stir.); Josipina Pollak in Antonija Jeglič, učenki v Tržiči. — Kristivoja Rebek, učenka v Lokavci.

Odgonetke uganek: 1. To so trije godci; 2. Sova; 3. Mavrica na nebu; 4. Mlinar, ki melje z mlinom na sapo; 5. Zgubljeni čas; 6. Železo; 7. Kder nič ni; 8. Moker prt, da se posuši.

Za kratek čas.

(Priobčil J. S—a.)

Zapiši vse številke, izvzemši osmico, ter vprašaj, kdo zna te številke takó pomnožiti, da se dobé v zmnožku same jednake številke, katere koli kdo hoče. Ako nobeden tega ne vé, zapiši si te številke

1 2 3 4 5 6 7 9

ter vprašaj, katere številke želi kdo imeti v zmnožku. Ono številko, katero kdo želi imeti, pomnoži najpred z 9 in potlej s to novo številko množi napisano vrsto in vselej dobiš same jednake številke. Recimo: Nekdo si želi v zmnožku same 1, 4 ali pa 8. Množi vrsto v tem slučaju z 9, 36 ali 72 in dobiš

$$a) \begin{array}{r} 1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 9 \times 9 \\ \hline 1\ 1\ 1\ 1\ 1\ 1\ 1\ 1 \end{array}$$

$$b) \begin{array}{r} 1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 9 \times 36 \\ \hline 7\ 4\ 0\ 7\ 4\ 0\ 7\ 4 \\ 3\ 7\ 0\ 3\ 7\ 0\ 3\ 7 \\ \hline 4\ 4\ 4\ 4\ 4\ 4\ 4\ 4\ 4 \end{array}$$

$$c) \begin{array}{r} 1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 9 \times 72 \\ \hline 2\ 4\ 6\ 9\ 1\ 3\ 5\ 8 \\ 8\ 6\ 4\ 1\ 9\ 7\ 5\ 3 \\ \hline 8\ 8\ 8\ 8\ 8\ 8\ 8\ 8\ 8 \end{array}$$

Listnica. Gg. Iv. A. v Lj.: Pesence „Rane solzé“, „Samča pučica“ in „Na bregu“ ne ugrajajo našemu listu. — Iv. Z. v N.: Vsem Vašim pesencam bi treba šo pile, predno se dadó v javnost. — M. O. v Lj.: Povest „Markovčev Jožek“ prinesemo v prihodnjem listu. Spis „Iz nekdanjih dnj“ nam ne ugraja. Več o priložnosti. — Zoran v K.: „Pomladanske slike“ prišle so nam prepozno. — Drugim našim sotrudnikom o priložnosti pismeno.

„Vrtce“ ishaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčevo“, meatni trg, šte. 23 v Ljubljani (Lalbach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšić. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.